

LEVENSKUNSTENAARS OP SCÈNE

Jan Goddaer en Gudrun Callewaert

Woonzorgcentrum De Weister ziet er aan de ene kant strak-hedendaags uit, aan de andere kant zie je her en der oud-vertrouwd woonkamermeubilair en warme kunstwerken opduiken. Moderne zorg, op maat en tempo van de bewoners. "De Weister is in 2010 geopend met als belangrijkste opdracht de participatie en integratie van ouderen met dementie in Aalbeke." Dat het niet bij woorden bleef, wordt al snel duidelijk in het gesprek met directeur Jan Goddaer. "Ondertussen is Aalbeke uitgeroepen tot dementievriendelijke gemeente en kregen we internationaal erkenning met onze projecten."

ZieDieMens is één van die projecten. Een bijzonder project, dat merk je meteen aan het vuur waarmee Jan Goddaer erover praat; mijn pen moet in vijfde versnelling schieten. "Het project is er gekomen op vraag van de Stad Kortrijk, die graag een campagne wou om het taboe rond dementie te helpen doorbreken. Wij hebben samen met de Stad en partners zoals het Expertisecentrum voor Dementie Sophia, Het Ventiel en Logo een podiumproject uitgewerkt. Uit de eerste brainstorm kwam al snel naar boven om iets met bewegen, dans te doen. Maar het moest professioneel, artistiek zijn. We wilden niet zomaar een T-dansant organiseren. Het project moest een sérieux krijgen; personen met een beperking verdienen dat respect."

"Als je het over dans hebt, kom je in Kortrijk snel bij Pol Coussement uit. Gudrun van Het Ventiel en ik zijn met hem gaan praten om het concept te finetunen: wat is de problematiek van jongdementie juist, hoe kunnen we dat laten zien? De boodschap was van in het begin duidelijk: inzetten op wat de mensen nog kunnen, tonen dat het leven niet stopt bij de diagnose van jongdementie. We wilden het ook graag opentrekken en de brede omgeving erbij betrekken: partners, kinderen en kleinkinderen, mantelzorgers, zorgprofessionals,... Uiteindelijk zijn we met een groep van zestien dansers aan de slag gegaan, waarvan drie mensen met jongdementie."

"Pol heeft zelf de regie gedaan en het traject begeleid van het begin tot het einde. Ik heb uiteindelijk zelf ook meegedanst, wat eerst helemaal niet de bedoeling

was. Ik ben een pure sporter, een triatleet; dansen is mij compleet vreemd. Maar dat was net het goede aan de groep: bijna niemand had danservaring. Dat maakte dat we allemaal onzeker waren en op elkaar beroep moesten doen. We waren allemaal lotgenoten, jongdementie of niet."

"Ook mijn dochter van zeventien heeft meegedanst. Haar overgrootmoeder had dementie, ze heeft die problematiek vanop afstand deels meegemaakt. Maar het is een compleet ander gegeven als je dementie ziet bij zo'n jonge mensen. Het werd dan ook bij momenten heel emotioneel en confronterend. Maar tegelijk ook mooi, het creëerde een verbondenheid die er vandaag nog is. We hebben elk ons leven, plannen en werk, maar we blijven contact houden met elkaar."

"In het begin was het aftasten, zoeken naar wat mogelijk was. Pol had wel een bepaald beeld en muziek voor ogen bij de start, maar daarna heeft hij gewerkt met improvisatie en de voorstelling opgebouwd vanuit onze reacties en vanuit de interviews met alle deelnemers. Het klankmateriaal daarvan is trouwens tijdens de voorstelling gebruikt. Het is de verdienste van Pol dat hij iedereen een gelijkwaardige rol heeft gegeven. Hij heeft ons ook het metier geleerd, ons getoond waarop we moesten letten. Gewoon rondwandelen op scène bijvoorbeeld wordt al snel houterig, hij heeft ons een naturel geleerd. Ik heb op die manier de kunstvorm dans echt leren appreciëren."

"Wat niet wegnam dat ik plankenkoorts had telkens voor een optreden. Het bijzondere was dat Brigitte, een van de drie dansers met jongdementie, dat aanvoelde. Zij was net niet nerveus en kalmeerde mij. Dat was zo'n rijke ervaring. Brigitte is verschrikkelijk genoeg eind april overleden bij een fietsongeval. We hebben in Oostende onlangs nog een voorstelling van ZieDieMens opgevoerd, als een hommage aan haar. Dat was extra pakkend, zowel voor ons als voor het publiek."

"Het publiek heeft trouwens iedere keer bijzonder positief gereageerd. Ik had daar vragen bij op voorhand: zou onze boodschap wel overkomen? Waarom zouden de mensen onze voorstelling appreciëren? Danstechnisch waren we niet sterk, artistiek konden we ook niet opboksen tegen professionele gezelschappen, en toch was het publiek iedere keer weer ondersteboven. Net omdat we fouten maakten, was de voorstelling ontroerend en kregen we keer op keer heftige reacties, van een staande ovatie tot letterlijk tranen in de ogen. Dat mogen meemaken, doet wel iets met een mens."

GUDRUN CALLEWAERT

Gudrun Callewaert nodigt me bij haar thuis uit voor het interview over ZieDieMens. Thuis is tegelijk ook de uitvalsbasis voor de buddywerking van Het Ventiel, een vereniging voor mensen met jongdementie en hun omgeving. Ik krijg er een warm en persoonlijk welkom, tekenend voor de werking van Het Ventiel, die focust op 'levensvreugde, de kwaliteit van het bestaan en een gevoel van eigenwaarde. Want die zijn van groot belang, niet alleen voor de mensen met jongdementie, maar voor ons allemaal.'

"Mijn man Patrick heeft een aantal jaren geleden de diagnose van jongdementie gekregen. Het was een ziekte die op dat moment zeer weinig gekend was. In het kader van Te Gek! werd in 2013 voor het eerst een nationale campagne rond jongdementie opgezet. Parallel met de Tour de France fietsen mensen met jongdementie hun eigen 'ronde', samen met BV's zoals Rick de Leeuw. De kinderen en ik hebben Patrick gepusht om eraan mee te doen. Patrick fietste ervoor zelden of nooit, zelfs naar de bakker gaan gebeurde met de auto. Hij is toen gestart met trainen, eerst op een hometrainer thuis, daarna op de baan in groep. Voor het eerst sedert de diagnose had hij weer een reden om 's morgens op te staan. Bij de uiteindelijke Tour kreeg elke deelnemer met jongdementie een eigen buddy mee, niet iemand die voorop fietste, maar naast de deelnemers, om hen aan te moedigen, samen te genieten van de rit."

"Ik heb op de Mont Ventoux voor het eerst weer een twinkelen in Patrick zijn ogen gezien. Het besef is toen ook gegroeid dat het verhaal daar niet mocht stoppen, niet voor Patrick maar ook niet voor anderen in dezelfde situatie. We zijn daarom gestart met Het Ventiel, waarbij we mensen met jongdementie de kans geven om samen met anderen dingen te doen, gewoon mensen onder elkaar. We blijven niet steken bij wat er niet meer kan, maar proberen nieuwe zaken uit. Ik vind de dubbele betekenis van 'ventiel' extra van toepassing: aan de ene kant het letterlijk lucht in de banden pompen, weer energie geven; aan de andere kant ook lucht lossen, even kunnen ventileren en stoom aflaten."

"We doen niet enkel activiteiten voor mensen met jongdementie maar voor iedereen rondom hen. Uiteindelijk hebben de buddy's er ook veel aan. Jongdementie is fataal, je kan er niet tegen vechten. Als je dan ziet hoe mensen in zo'n uitzichtloze situatie toch nog volop van het leven kunnen genieten, dan geeft dat ook voor de omgeving een boost. Rick de Leeuw gebruikt de term 'levenskunstenaars'. En dat is precies wat het is."

ZieDieMens betekende voor Het Ventiel de eerste samenwerking met Passerelle; voordien kenden ze elkaar niet. "We zijn met Het Ventiel eerder toevallig in het project gerold, doordat Jan er ons bij betrokken heeft. Op de eerste vergadering ben ik spontaan begonnen vertellen over Het Ventiel. Waarom ik er indertijd mee gestart ben, wat jongdementie betekent in het leven van een mens en zijn omgeving. Ik denk dat het nogal overdonderend was; Pol heeft het even moeten laten bezinken. Maar kort daarna, vanop vakantie, belde hij om te laten weten dat hij het zag zitten, dat hij al een beeld en muziek in zijn hoofd had."

"Het mocht niet zomaar een voorstelling worden over jongdementie, maar een voorstelling met mensen met jongdementie en de mensen die hen omringen. Op de eerste repetitie heeft Pol vooral geluisterd naar iedereen, vragen gesteld. Op een bepaald moment hadden we zoiets van: laat het ons gewoon proberen, laat ons een aantal bewegingen uittesten. Van daaruit is de voorstelling letterlijk gegroeid doorheen de repetities. Repetities zou ik het eigenlijk niet willen noemen. Het waren eerder 'warme bijeenkomsten'. Pol lanceerde telkens iets en wij pikten daarop in. Die reacties bracht Pol dan samen en maakte er een verhaal van."

"Aanvankelijk was het de bedoeling om de creatie éénmaal te tonen, in de Kortrijkse Schouwburg. De zaal zat gewoon vol. Met familie en vrienden, maar ook met beleidsmensen, stadsmedewerkers,... Allicht allemaal mensen die uit sympathie waren gekomen, maar niet echt met de verwachting om iets 'moois' te zien. Op het einde van de voorstelling, bij het groeten, was het muistil. Ik hoorde Jan zeggen 'Het is niet overgekomen', maar dan ineens barste het applaus letterlijk los. De mensen waren echt geraakt. De voorstelling was perfect, net omdat ze niet perfect was."

We hebben de voorstelling nog zes keer hernomen, en echt iedere keer opnieuw wisten we de mensen te ontroeren. Het is moeilijk om onder woorden te brengen. Het is gewoon een warme, emotionele voorstelling, die perfect de boodschap weet over te brengen: het leven stopt niet bij de diagnose van jongdementie."